

Inspectie SZW
Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Veilig en gezond werken in de grond-, weg- en waterbouw

Samen de arbeidsrisico's te lijf

**De Inspectie SZW werkt samen aan eerlijk, gezond
en veilig werk en bestaanszekerheid voor iedereen**

Wat doet de Inspectie SZW de komende jaren om het werk in de grond-, weg- en waterbouw veiliger en gezonder te maken? In deze brochure maakt u kennis met de aanpak en de speerpunten van de inspectie.

De Inspectie SZW zet partijen in de grond-, weg- en waterbouw er toe aan tijdig en efficiënt maatregelen te nemen op het gebied van veilig en gezond werken. Zo vergroot ze de *duurzame inzetbaarheid* van werknemers. Daarmee wordt bedoeld dat de werknemers hun werk fysiek en mentaal goed aankunnen, nu en in de toekomst.

De inspectie staat hier uiteraard niet alleen in. Daarom zoekt ze altijd de samenwerking: met de brancheorganisaties, met werkgevers en werknemers en met andere inspecties. Samen zorgen we ervoor dat zo veel mogelijk werknemers gezond aan het werk blijven.

De grond-, weg- en waterbouw

Er zijn in Nederland ruim 11.000 bedrijven werkzaam in de grond-, weg- en waterbouw. In totaal werken daar zo'n 75.000 mensen. De helft van deze werknemers werkt aan aanleg en onderhoud van wegen. Anderen werken aan de spoorwegen en waterwerken of doen werk in de grond. Zoals grondverzet, het leggen van kabels en leidingen, damwanden en funderingen. Er is in deze sector dus sprake van een grote verscheidenheid aan werkzaamheden.

Onder de sector grond-, weg- en waterbouw verstaat de Inspectie SZW de volgende vijf bedrijfstakken:

- Wegenbouw en straten maken;
- Bouw en onderhoud spoorwegen (Railinfra);
- Waterbouw en bouw overige civiele werken;
- Heien en andere funderingswerkzaamheden;
- Leggen van kabels en leidingen, aanleg bronbemaling en grondverzet.

Top 3 risico's

Het kenmerkende voor deze bedrijfstakken is dat de werkplaats tijdelijk is en steeds opnieuw wordt ingericht. Ook wordt bij elk project weer met andere partijen samengewerkt. Veilig en gezond werken moet dus altijd op de agenda staan. Want het werk in de grond-, weg- en waterbouw is afwisselend, maar ook zwaar en nogal eens onveilig. De drie belangrijkste arbeidsrisico's zijn:

- Fysieke belasting, zoals tillen, duwen, trekken en dragen;
- Inrichting van de arbeidsplaats, in het bijzonder aanrijdgevaar;
- Blootstelling aan verontreinigde grond en water.

Dynamische mix

De Inspectie SZW gebruikt een mix van instrumenten om haar doel te bereiken. Naast inspecties doet ze onderzoek, ontwikkelt ze communicatiemiddelen en -activiteiten, werkt ze samen met brancheorganisaties en sociale partners en stemt ze regelmatig af met andere inspecties. Al deze activiteiten hebben tot doel om het werk in de grond-, weg- en waterbouw veiliger en gezonder te maken.

Vier speerpunten

De Inspectie SZW heeft de komende jaren vier speerpunten: de aanpak van fysieke belasting, het bevorderen van een veilige werkplek, het veilig werken met verontreinigde grond en het activeren van opdrachtgevers. Deze vier speerpunten worden hierna toegelicht, gevolgd door enkele activiteiten die de inspectie op dat vlak gaat ondernemen.

Veiliger en gezonder

Het werk in de grond-, weg- en waterbouw moet veiliger en gezonder. Enkele cijfers:

- In 2010 waren ruim 6000 werknemers één of meer dagen ziek thuis vanwege een ongeval (8,1%)
- Eén op de vier werknemers heeft gezondheidsklachten door het werk
- Ruim 36% van de werknemers heeft last van pijn en stijfheid in de ledematen en 42% heeft rugklachten.

Bron: NEA en bedrijfstakatlas 2009

1. Fysieke belasting

Fysieke belasting blijft de komende jaren een belangrijk thema. Het doel van de Inspectie SZW is dat in 2016 de fysieke belasting van werknemers in de grond-, weg- en waterbouw is verminderd. De score in de bedrijfstakatlas op het aspect 'pijn en stijfheid ledematen, rug en nek' moet een dalende trend vertonen.

De inspectie richt zich de komende jaren op vijf fysieke zware beroepen. Voor twee beroepen (straatmaker en baanwerker) zijn de laatste jaren maatregelen ontwikkeld om de fysieke belasting te beperken. Dat staat ook op de agenda voor de drie andere beroepen: de heier, de grondwerker en de kabel- en buizenlegger. De maatregelen die de fysieke belasting verminderen, moeten ook een plek krijgen in de Arbocatalogi. Vervolgens kan de inspectie deze hanteren als 'stand van de techniek' bij de handhaving.

Activiteiten

Onderzoek - In samenwerking met sociale partners wordt de komende jaren onderzoek gedaan naar fysiek belastende werkzaamheden, de aard van de fysieke belasting en naar oplossingsrichtingen.

Inspecties – De inspectie gaat vervolgininspecties houden bij de bedrijven en opdrachtgevers in de bestrating die eerder een waarschuwing hebben ontvangen. Ze inspecteert dan op het herstraten, het machinaal (her)tegelen en op zware werkzaamheden. De Inspectie Leefomgeving en Transport gaat bij inspecties op het spoor ook kijken naar fysieke belasting. En vanaf volgend jaar worden inspecties gericht op andere fysieke zware beroepen binnen de grond-, weg- en waterbouw

Communicatie – De inspectie stimuleert dat de stand van de techniek op het gebied van machinaal straten wordt opgemaakt. Daarnaast zoekt ze de publiciteit om goede voorbeelden voor het voetlicht te brengen. Ook een voorlichtingcampagne over fysieke belasting behoort tot de mogelijkheden.

2. Inrichting van de arbeidsplaats

Het tweede belangrijke risico is de inrichting van de arbeidsplaats. Speciale aandacht krijgt daarbij het aanrijdgevaar in de wegenbouw en Railinfra. Het doel is dat er in deze bedrijfstakken in 2016 geen dodelijke slachtoffers zijn door een aanrijding. Hiervoor is het nodig dat bedrijven de private regelgeving consequent toepassen. In de wegenbouw gaat het om CROW 96a en 96b en bij het spoor om het Normenkader Veilig Werken. Ook opdrachtgevers moeten in de voorbereiding van hun project rekening houden met deze regels. Hoofdaannemers moeten de regels onderschrijven en erop toezien op de bouwplaats.

Op de werkplek is naast aanrijdgevaar ook instortgevaar van belang. Medewerkers kunnen bedolven worden door grond of verdrinken bij het werken langs en boven het water.

Activiteiten

Samenwerking- Aanrijdgevaar is een bekend risico in de sector. Dit biedt de inspectie de mogelijkheid aan te sluiten bij de sectoractiviteiten. Wel is er voortdurend overleg en afstemming nodig om het onderwerp op de agenda te houden. Dat doet de inspectie in diverse gremia. Voor de Railinfra stemt de Inspectie SZW haar toezichthoudende rol af met de Inspectie Leefomgeving en Transport. Ook heeft ze regelmatig overleg met de brancheorganisaties, vakbonden, wegenbouwers en opdrachtgevers over verbetering van de naleving van regelgeving en brancherichtlijnen.

Inspecties - De Inspectie SZW zet inspecties in om het aanrijdgevaar te beperken. In het project verontreinigde grond en water heeft ze ook aandacht voor instortings- en verdrinkingsgevaar. De Inspectie Leefomgeving en Transport inspecteert in de Railinfra en de Inspectie SZW inspecteert in de wegenbouw.

3. Verontreinigde grond en water

Het derde risico waar de Inspectie SZW zich de komende jaren op gaat richten is de blootstelling aan verontreinigde grond en water. De concrete doelstelling luidt: “Bedrijven die werkzaamheden uitvoeren met verontreinigde grond en water zijn zich bewust van de risico’s en treffen maatregelen om de werknemers niet bloot te stellen aan gevaarlijke stoffen.”

De CROW 132 is hierbij de standaard. Bedrijven en opdrachtgevers moeten het onderscheid kennen tussen de milieuregelgeving en Arboregelgeving: zij weten dat de Arboregelgeving specifieke maatregelen vereist om blootstelling te beheersen. Vooral bedrijven die regelmatig onverwacht met verontreinigingen in aanraking komen, moeten hun werknemers goed hebben toegerust om blootstelling zoveel als mogelijk te voorkomen. Deze maatregelen moeten zijn vastgelegd in de Arbocatalogi.

Activiteiten

Inspecties – In 2010 en 2011 is een start gemaakt met inspecties op verontreinigde grond en water. En alle komende jaren worden ook inspecties op dit risico georganiseerd. Deze inspecties zijn gericht op alle voorkomende werkzaamheden in de grond-, weg- en waterbouw; op saneringslocaties, bij baggerwerk, de wegenbouw, funderingswerken en bij het leggen van buizen, leidingen en kabels.

Communicatie – De Inspectie SZW gaat over de risico’s van gevaarlijke stoffen voorlichtingsmateriaal ontwikkelen (zoals een film over asbest in wegfundaties) en in 2012 een voorlichtingscampagne voeren.

Samenwerking – Het is belangrijk directe contacten met bedrijven op te bouwen. Dat doet de inspectie via de brancheorganisaties en vakbonden. Daarnaast gaat de inspectie nauwer samenwerken met milieuhandhavers: de Inspectie Leefomgeving en Transport (voormalig VROM-Inspectie en Inspectie Verkeer en Waterstaat) en de handhavers van provincies en gemeenten.

Activeren van opdrachtgever

Het vierde speerpunt de komende jaren is de rol van de opdrachtgever. Bedrijven in de grond-, weg- en waterbouw werken vaak in de rol van onderaannemer. Zij onderhouden niet rechtstreeks contact met de opdrachtgever, maar met de hoofdaannemer. Dat maakt het voor hen lastig de veiligheid van de werkplek ter sprake te brengen bij degene die hiervoor de randvoorwaarden moet creëren.

Beslissingen in de ontwerpfase van projecten zijn vaak van doorslaggevend belang. Het aanrijdgevaar bijvoorbeeld wordt sterk beïnvloed door de beslissing van de opdrachtgever om de weg al dan niet af te zetten. Veel opdrachtgevers realiseren zich nog onvoldoende hun rol en verantwoordelijkheden in de ontwerpfase. De doelstelling is: "In 2016 zijn de opdrachtgevers in de grond- weg- en waterbouw op de hoogte van hun rol en verantwoordelijkheid voor goede arbeidsomstandigheden en passen deze ook toe."

De Arbo-wet beschrijft de rol en verantwoordelijkheden van opdrachtgevers op hoofdlijnen. Opdrachtgevers vinden het soms lastig deze algemene aanwijzingen te vertalen naar concrete richtlijnen voor diverse werkzaamheden. Het is dus belangrijk dat de rol en verantwoordelijkheden van opdrachtgevers concreet zijn beschreven en zijn vervat in specifieke, private richtlijnen. Deze richtlijnen kunnen wij gebruiken als 'stand van de techniek' bij de handhaving. Ook moeten de belangrijkste organisaties worden geïnformeerd over de richtlijnen. Het gaat dan om organisaties die voor opdrachtgevers werken aan het ontwerp, in de projectvoorbereiding, bij de aanbesteding en de projectleiding.

Activiteiten

Samenwerking - De sociale partners en opdrachtgevers in de grond-, weg- en waterbouw ontwikkelen richtlijnen voor de invulling van het opdrachtgeverschap; dit project is een initiatief van Arbouw. De inspectie sluit hier op aan. Ook gaat ze haar netwerk van opdrachtgevers verder uitbreiden met netbeheerders en telecomaanbieders.

Inspecties – Bij alle inspecties gericht op werkzaamheden in de grond-, weg- en waterbouw komt ook de opdrachtgever aan bod. Als de Inspectie SZW op een locatie oordeelt dat de opdrachtgever in de voorbereiding onvoldoende rekening heeft gehouden met de arbeidsomstandigheden tijdens de uitvoering, wordt een inspectie bij de opdrachtgever uitgevoerd. De Inspectie SZW overweegt in de toekomst een specifieke inspectie te wijden aan de naleving van richtlijnen voor goed opdrachtgeverschap tijdens de voorbereiding van projecten.

Communicatie – De inspectie gaat in 2012 verder met het voorlichtingstraject voor decentrale overheden (gemeenten, provincies, waterschappen) over de Arbo-verplichtingen van de opdrachtgever. De doelgroep wordt verbreed naar netbeheerders en ingenieursbureaus. Ook geeft de inspectie voorlichting op maat aan grote opdrachtgevers en spreekt ze regelmatig op congressen.

Tot slot

In deze brochure heeft de inspectie haar aanpak voor de komende jaren beknopt omschreven. Voor de uitvoering is de inspectie ook afhankelijk van de inzet van onder andere werkgevers en werknemers in de sector. Uiteindelijk zijn alle partijen gebaat bij het gezond en veilig werken in de grond- weg en waterbouw. Samen kunnen we *gericht* de arbeidsrisico's te lijf!

Deze brochure is een verkorte versie van de sectoraanpak van de grond-, weg- en waterbouw van de Inspectie SZW.

Inspectie SZW

De Inspectie SZW maakt deel uit van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Projectleider

Dick Juffermans

Projectsecretaris

Peter Terstall

Correspondentieadres

Inspectie SZW
Postbus 820
3500 AV Utrecht

SSS-010635 | Februari 2012

